

Seminární práce
Inovační procesy

Hospodářské, technologické a vědecké parky jako nositelé regionálního rozvoje

TOMÁŠ ROUČA

PODZIM 2004

Obsah

Úvod	3
Vědecko-technologický park	4
Význam příspěvku Phare	7
Další formy podpory	8
Význam vědecko-technologického parku pro Ostravu a region	8
Současný stav a budoucí výhledy	10

1. Úvod

Hospodářské, technologické a vědecké parky vytvářejí nabídku pro přitáhnutí firem, které produkují zboží a služby a zpravidla se nacházejí na začátku výrobního procesu produktu. Spočívají na nejnovějších technologiích, kterým jsou přisuzované mimořádné možnosti rozvoje. Technologické parky se obracejí na specifické cílové skupiny. Valná většina z nich je orientovaná na high-tech, ale může jít také o ekotechnologické či biotechnologické parky.

Pojem vědecko – technologický park v sobě zahrnuje vědecký park, technologický park, podnikatelsko – inovační centrum. Jedná se o prostor fyzický nebo kybernetický, řízený týmem odborníků, kde se vytváří vysoká přidaná hodnota. Jde o inovační pracoviště zaobírající se experimentálními výzkumy.

Vědecký park je možno podle International Association of Science Parks definovat jako experty řízenou organizaci, jejíž hlavním cílem je zhodnocovat území zaváděním inovační kultury- transferem technologií, vznikem a podporou inovačních podniků, aplikací vědy a výzkum, jako základních organizačních celků. Je to iniciativa na podporu podnikání, jejíž hlavní snahou je podpořit rychle se rozvíjející inovativní firmy prostřednictvím poskytování: infrastruktury a služeb ve spolupráci s agenturami ekonomického rozvoje, propojení s univerzitami, institucemi vyššího vzdělávání a výzkumnými organizacemi, podpory řízení zaměřené na transfer technologií a podnikatelské zručnosti k malým a středním podnikům(United Kingdom Science Parks Association).

Tento pojem zahrnuje i Technologické inovační centrum. Jde o centrum, napomáhající inovačním procesům ve firmách, většinou malých a středních z větší části dislokovaných v blízkosti technické univerzity. Zřizovatelem bývají technické univerzity, regionální autority (krajské vlády, kraje, města apod.) ale také jejich sdružení. Motivací pro university je technologický transfer, pro místní autority zabezpečení zaměstnanosti a výroby s vyšší přidanou hodnotou.

Vědecko-technologické parky (VTP) jako nástroje urychlení transferu moderních technologií z oblasti teoretického a aplikovaného výzkumu do průmyslové praxe začaly vznikat v polovině minulého století. Průkopníky v jejich zakládání byly Spojené státy americké. Odtud se tato strategie podpory vzniku a rozvoje malých a středních technologicky orientovaných firem rozšířila do Velké Británie, zemí západní Evropy, Asie a v devadesátých letech 20. století i do České republiky a dalších zemí střední a východní Evropy.

2. Vědecko-technologický park

V této části bych chtěl ukázat příklad Vědecko-technologického parku Ostrava. Protože si myslím, že právě zde najdeme odpovědi na otázku, co jsou tyto parky a především co znamenají pro rozvoj regionu.

Profil společnosti

Společnost Vědecko-technologický park Ostrava, a.s. byla založena v roce 1997 v areálu Vysoké školy Báňské - Technické univerzity. Umožňuje tak propojení obchodních aktivit s prostředím vědeckého výzkumu a následné využití jeho výsledků v praxi. Pro investory znamená výraznou pomoc při hledání stabilního místa na českém, ale i mezinárodním trhu. Společnost Vědecko-technologický park Ostrava, a.s. má veškerou politickou podporu a technickou odbornost pro realizaci nových projektů nejrůznějšího charakteru, neboť jejími zakladateli jsou Statutární město Ostrava, Agentura pro regionální rozvoj, a.s. a tři místní univerzity - Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostravská univerzita a Slezská univerzita Opava.

Vstup do společnosti Vědecko-technologický park Ostrava, a.s. je rychlý a ekonomicky výhodný. Základní ceny za pronájem jsou konkurenceschopné a s pomocí společnosti CzechInvest mohou investoři získat finanční podporu ze státního rozpočtu. Tyto granty, daňové úlevy a subvence mohou být využity v nejrůznějších strategických sférách, jako je výzkum a rozvoj softwaru, telefonické služby a oblast technologie.

Vědecko-technologický park Ostrava, a.s se otevírá nejrůznějším obchodním

aktivitám, mezi něž patří také:

- Výzkumné, vývojové a projekční činnosti, zvláště vítána je spolupráce s regionálními univerzitami
- Biotechnologie
- Nanotechnologie
- Vývoj a výroba laboratorní, měřicí a zkušební techniky
- Výzkumné, vývojové a zkušební činnosti v oblasti alternativních energetických zdrojů
- Vývoj progresivních technologií
- Vývoj SW, vývoj, výroba a instalace IT technologií
- Technologicky orientovaná kusová nebo malosériová výroba
- Centra zákaznické podpory
- Centra sdílených služeb
- Expertní a řešitelská centra
- Technologická centra
- High-tech opravárenská centra

Multifunkční budova k okamžitému užívání

Nově postavená víceúčelová budova stojící v centru parku nabízí zájemcům vhodné kancelářské, laboratorní, společenské a prezentační prostory. Jako "podnikatelský inkubátor" je také ideálním místem pro začínající firmy. V současné době je budova již zcela obsazena, což svědčí o vysoké poptávce, kterou chce park v nejkratším možném termínu uspokojit plánovaným rozšířením.

Být součástí Vědecko-technologického parku Ostrava, a.s je výhodné hned z

několika důvodů:

- Bezprostřední kontakty na akademické půdě a s dalšími průkopnickými společnostmi

- Četná spolupráce v oblasti přenosu technologií a výrazná pomoc při zprostředkování kontaktů s výzkumnými ústavy a předními specialisty z jednotlivých univerzit
- Přístup k vybavení, jímž disponují univerzity
- Ekonomický růst plynoucí z možné spolupráce s ostatními společnostmi Vědecko-technologického parku Ostrava, a.s
- Možnost vybudovat image společnosti pod ochranným štítem Vědecko-technologického parku Ostrava, a.s
- Ochrana duševního vlastnictví
- Úplná nebo částečná správa zařízení
- Strategické služby - specializované poradenství, vzdělávání, školení a semináře
- Bezplatná propagace produktů a služeb v katalozích umístěných na našich internetových stránkách
- Doplnkové služby (restaurace, squash, konferenční a společenské místnosti)
- Atraktivní prostředí a strategická poloha z hlediska místní i mezinárodní přepravy
- Park leží v blízkosti železnice (10 minut)

Od mezinárodního letiště Ostrava-Mošnov je vzdálen 20 minut

Hlavním motivem vzniku Vědecko-technologického parku Ostrava byla podpora šíření inovací a transferu technologií do hospodářské praxe v regionu severní Moravy a Slezska, s důrazem na progresivní (high-tech) technologie. Cílem bylo především připravit v regionu podmínky pro vznik a rozvoj malých a středních firem. Ty by měly být schopné využívat know-how a vzdělanostní potenciál regionálních univerzit, tedy zaměstnávat především jejich absolventy. Díky multiplikačnímu efektu pak budou vytvořeny podmínky pro rozvoj firem, které budou nabízet zaměstnání lidem z tradičních průmyslových odvětví Ostravska, kteří ztratí práci v důsledku restrukturalizačních procesů.

Myšlenka založení Ostravského vědecko-technologického parku se poprvé objevila v roce 1994. Iniciovala ji Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava a představitelé Statutárního města Ostravy. Pro tento projekt bylo vytvořeno konsorcium, jehož členy byly Statutární město Ostrava, Agentura pro regionální rozvoj, a.s., Ostrava, VŠB-TU Ostrava, Ostravská univerzita a Slezská univerzita. Konsorcium ustavilo řídicí výbor odpovědný za koordinaci a vlastní rozvoj projektu. Na základě studie o zřízení vědecko-technologického parku, která byla urychleně zpracována, pak byla v roce 1997 založena akciová společnost VTP Ostrava, jejímiž členy se staly členové původního konsorcia.

I přes svůj název je tato aktivita od počátku regionálním projektem, tedy s výrazně širším teritoriálním zaměřením než jen na samotnou Ostravu. Proto byl navržen vícepólový koncept parku s nově vybudovaným hlavním centrem v těsném sousedství VŠB-TU Ostrava. Toto centrum by mělo v budoucnu plnit základní funkce vědecko-technologického parku, především funkci podnikatelského inkubátoru. Satelitní centra budou realizována ve vhodných lokalitách a objektech regionu a budou zahrnuta do struktury Vědecko-technologického parku Ostrava.

3. Význam příspěvku Phare

Vznik akciové společnosti Vědecko-technologický park Ostrava, a.s. byl podmíněn zpracováním studie proveditelnosti a podnikatelského záměru vědecko-technologického parku a založením společnosti, která bude tento park provozovat. Agentura pro regionální rozvoj, a.s., Ostrava zajistila financování zpracování úvodních dokumentů, vypracování studie proveditelnosti a projekční přípravy vzniku parku a společnosti z prostředků Evropské unie, prostřednictvím fondu Phare. Část těchto prostředků byla použita k vybavení společnosti kancelářskou a výpočetní technikou, interiéry a dopravním prostředkem. Tímto způsobem byly minimalizovány počáteční náklady společnosti.

V průběhu let 1996 – 1999 Statutární město Ostrava vykoupilo a scelilo pozemky o celkové rozloze cca deset hektarů v katastrálním území Pustkovec za areálem VŠB-TU Ostrava. Je to strategické místo jak z pohledu potenciálních investorů, tak i případných spin-off firem. S cílem vytvořit atraktivní podmínky pro potenciální investory vybudovalo Statutární město Ostrava technickou infrastrukturu cca na třiceti procentech rozlohy parku, přičemž z fondu Phare bylo uhrazeno kolem dvaceti procent investičních nákladů stavby. Její kolaudace proběhla v roce 2000.

Jeden z typů cílových firem a podnikatelů v parku představují tzv. spin-off a start-up firmy. Tyto začínající malé a střední firmy většinou nedisponují dostatečnými investičními prostředky pro realizaci vlastních investičních záměrů a hledají nájemní plochy odpovídající jejich velikosti a potřebám. Jedním z jejich požadavků jsou výhodné ekonomické podmínky. Tato skutečnost vedla management společnosti k přípravě projektu tzv. multifunkční budovy. Ta by měla plnit jednak funkci mnohoúčelového nájemního domu a jednak všem firmám v rámci VTP poskytovat centrální služby. Její výstavba byla zařazena mezi pilotní projekty programu Phare 2000, z jehož prostředků bude hrazena polovina investičních nákladů.

Příspěvek přislíbilo i Ministerstvo pro místní rozvoj. Zahájení výstavby bylo po provedení všech přípravných procedur, především schválení tendrové dokumentace a výběru dodavatele, v období druhého čtvrtletí roku 2002. Po dokončení bude tato budova nabízet cca 2.500 m² nájemních kancelářských a laboratorních ploch, dále 500 m² pro umístění servisních organizací a provozovatelů služeb a 200 m² přednáškových sálů a jednacích místností.

4. Další formy podpory

Jedná se o podpory na základě programu Operační program Průmysl a podnikání. Tento program je umožněn společností Czechinvest(Agentura pro podporu podnikání a investic). Součástí tohoto programu je Program Prosperita. Je to program zaměřený na podporu podnikatelské infrastruktury a jeho cílem je přiblížit výzkum a vývoj využití v průmyslu. Získání podpory v rámci tohoto opatření povede k prohlubování integrace a spolupráce inovačních podniků s univerzitami a výzkumnými ústavy, a to zejména v těch oblastech, kde má Česká republika srovnatelnou výhodu či růstový potenciál.

5. Význam vědecko-technologického parku pro Ostravu a region

Základním úkolem a cílem vědecko-technologických parků je:

- vytvořit atraktivní podmínky pro vstup národních a nadnárodních investorů působících v oblasti moderních technologií a inovačních výrob
- vytvořit příznivé podmínky pro vznik a rozvoj tzv. spin-off společností i firem typu start-up

- umožnit efektivní využití nejnovějších výsledků a poznatků vědy a výzkumu v průmyslové praxi

Přínos vědecko-technologických parků lze hodnotit z mnoha stran. Asi zřídka budou – lépe řečeno jednotlivé firmy v nich umístěné – rozhodujícími činiteli, přímo působícími na celkovou ekonomickou situaci státu. Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že mohou být významnými akcelerátory technologických inovací a mohou vytvářet most mezi teoretickými výsledky výzkumu a jejich praktickými aplikacemi. Snad nejdůležitější úkol VTP spočívá v podpoře inovačního podnikání. Právě inovace dnes představují hnací sílu všech vyspělých ekonomik. Pokud nechceme z naší země vytvořit velkou manufakturu levné námezdné síly nebo postupovat cestou výprodeje surovin a začlenit se na úroveň rozvojových zemí, musíme prodávat naše jediné bohatství – znalosti a šikovnost českých hlav a rukou. A právě vědecko-technologické parky představují optimální prostředí pro realizaci inovačních myšlenek a nápadů.

Obdobně můžeme hodnotit přínos vědecko-technologických parků z pohledu zaměstnanosti. Pokud budou v době trvale rostoucí nezaměstnanosti a klesající nabídky pracovních příležitostí nabízet studentům a absolventům vysokých škol, a nejen jim, všestrannou pomoc při vzniku a rozvoji jejich vlastních firem, vytvoříme tímto způsobem namísto pravděpodobně nezaměstnaného vysokoškoláka potenciálního zaměstnavatele. To je daleko účinnější nástroj boje s nezaměstnaností než vytváření sociální sítě a obdobných aparátů. Pokud chceme, aby absolvent podstoupil riziko a založil svou vlastní firmu, je třeba v první řadě změnit názor na obsah a formu vysokoškolské výuky. Také bychom mu měli umožnit “osahat” si podnikatelské prostředí už v průběhu studia, a to pokud možno u úspěšné společnosti – nejlépe působící v rámci VTP. Nutná je i změna chování bankovních ústavů, které dosud zatvrzele odmítají svou účast na několika malých rizikových projektech a ztrácejí desítky i stovky milionů najednou.

V žádném případě od parku nelze očekávat okamžitý efekt v podobě skokového snížení nezaměstnanosti. Lze ale očekávat, že produkty a technologie firem, působících v rámci parku, najdou konkrétní uplatnění jako nové společnosti a závody v průmyslových zónách. Koncentrace firem určitého typu jistě přiláká do regionu i jiné investory. V tomto ohledu je

těžké výsledný efekt existence parku dnes odhadnout a pravděpodobně ani v budoucnu nebude měřitelný žádnými běžnými metodami a hodnotami.

V neposlední řadě VTP změní i image města a univerzit. Ve vyspělých zemích jsou města a univerzity, kteří provozují VTP, hodnoceny potenciálním investorem úplně jinak než konkurenti bez této výhody (pokud ovšem tento investor nehledá pouze levnou pracovní sílu do doby, než jinde najde o něco levnější).

Z těchto tezí je snadné dovodit přínos VTP pro Statutární město Ostrava a celý region. Nejvýznamnější je vytvoření takových podmínek, aby kvalifikovaný lidský potenciál z této oblasti neodcházel. Dále je důležité, aby v regionu, pro který byla dlouhá léta charakteristická těžká průmyslová výroba, vznikaly a působily i společnosti, jejichž produkty se vyznačují vysokou mírou přidané hodnoty a konkurenceschopností i v mezinárodním měřítku. Nikdo v žádném případě nesnižuje význam tradičních průmyslových odvětví tohoto regionu – historicky daných. Snahou ale je vytvořit moderní region, jemuž nejsou vlastní jen suroviny a produkty měřené v tisících a miliónech tun, ale na jehož území působí i firmy, jejichž know-how umožňuje “přetavit” lidské myšlenky v konkrétní finanční efekt. Současně si musíme uvědomit, že podmínkou zachování a rozvoje tradičních průmyslových oborů v regionu je modernizace stávajících technologií a urychlené zavádění nejnovějších poznatků vědy a výzkumu do výrobních procesů. A také v této oblasti by měl park sehrát významnou roli.

Na druhou stranu je třeba říct, že jsou k tomu téměř ideální podmínky – dlouholetá průmyslová tradice, tři regionální univerzity, vysoká koncentrace obyvatelstva, vysoce kvalifikovaná pracovní síla ve všech stupních vzdělání, strategická poloha apod.

5. Současný stav a budoucí výhledy

Vzhledem k současnému stavu Vědecko-technologického parku Ostrava, vypadá jeho budoucnost velice nadějně. Na třetině rozlohy areálu je plně funkční technická infrastruktura. V červenci roku 2001 byla uvedena do provozu první budova samostatného investora. Je jím česko-španělská společnost Ingelectric, a. s. Dále jsou v parku potenciálním investorům k dispozici dva pozemky o rozloze 4.000 a 5.000 m². Mimo tyto pozemky je investičně připravená výstavba multifunkční budovy. Statutární město Ostrava dále financuje projekční

přípravu stavby Technická infrastruktura VTP – II. etapa, jejíž realizace se plánuje na rok 2002. Po ukončení této stavby bude celý areál VTP vybaven inženýrskými sítěmi a nabídne potenciálním investorům celkem 50.000 m² pozemků připravených na realizaci jejich vlastních investičních záměrů.

Multifunkční budova představuje další důležitou etapu rozvoje parku. Lze předpokládat, že schvalovací procedury budou ukončeny v průběhu třetího čtvrtletí tohoto roku. Kromě už zmíněných výhod multifunkční budova umožní zřízení tuzemské pobočky nadnárodních podnikatelských subjektů.

Významný posun v dalším rozvoji vědecko-technologických parků přináší novela vysokoškolského zákona. Ta umožňuje vysokým školám aktivně vstupovat do obchodních společností, a dává tak nový impuls k rozvoji firem umístěných ve VTP a celého parku vůbec.

Rozběh a stabilizace činnosti si vyžádá nějaký čas (podle zahraničních poznatků nastává plně samofinancovatelný provoz instituce, jako je VTP, po pěti až šesti letech). VTP jako takový ovšem není konečným cílem. Představuje pouze nástroj podpory inovačního podnikání, který nikdy nebude fungovat sám o sobě, ale bude úzce spolupracovat multipólovým způsobem s ostravským Podnikatelským a inovačním centrem a obdobně zaměřenými zařízeními v Dobré u Frýdku-Místku, v Horní Suché, v Kopřivnici, Petrovicích u Karviné a dalšími. Nedá se sice očekávat, že by na základě činnosti VTP začaly v Moravskoslezském kraji vznikat tisíce nových pracovních míst, ale důležité je, že mladí, technicky vzdělaní lidé získají šanci realizovat své nápady. To může následně přilákat investory, čímž by se z Ostravska, s dosud převažujícími “těžkými” průmyslovými sektory, stalo místo pro transfer technologií z oblasti elektroniky, informatiky a komunikací, nových materiálů a služeb.